

OBELEŽAVANJE DANA SEĆANJA NA PREMINULE OD SIDE

U maju mesecu 1983. godine nekoliko osoba podstaknutih sopstvenim strahom, bolom, gnevom, gubitkom voljenih i izolovanošću odlučilo je da se prošetaju ulicama San Franciska noseći parolu „Borimo se za sopstvene živote”. Njima se tada priključilo još 10.000 ljudi koji su lično ili preko svojih porodica i prijatelja bili suočeni sa tada misterioznom, ali teškom i smrtonosnom bolešću. Od tada se, već dvadeset i sedam godina, ovaj memorijal obeležava širom sveta. Tako je ove godine, na globalnom nivou, slogan pod kojim se obeležava ovaj dan „Osvetlimo ljudska prava”.

U nedelju, 16. maja 2010. godine, u Srbiji će se ovaj memorijal obeležiti šesti put za redom. Jedan od glavnih ciljeva aktivnosti u okviru Dana sećanja na preminule od side je sprovođenje akcija koje su usmerene ka smanjenju stigme i diskriminacije, kao i ukazivanje na položaj osoba koje žive sa HIV-om.

Stigma je sociološki termin i znači da okolina ozbiljno ne prihvata različitosti osoba sa mentalnim i fizičkim poremećajem, bolešću, nesposobnošću, različitim nacionalnostima, seksualnim opredeljenjem, entitetima, religijom i sl. Diskriminacije je takođe sociološki pojam koji znači odvajati, praviti razliku, smanjivati prava, obespravljivati.

Stigmatizacija u odnosu na HIV obuhvata predrasude i diskriminaciju osoba za koje se misli da žive sa HIV-om, kako pojedinaца tako i čitavih grupa ili zajednica kojima oni pripadaju. Ova vrsta stigmatizacije je univerzalna, ali se na različit način ispoljava od zemlje do zemlje.

U borbi protiv stigme i diskriminacije osoba koje žive sa HIV-om bi trebalo da se osvrnemo ne samo na politiku, zakonodavstvo i institucije već na zajednicu u celini. Stigma i diskriminacija prema osobama koje žive sa HIV-om u Srbiji i njihovi uzroci prožimaju sve nivoe društva. Glavna posledica stigmatizacije je smanjen broj osoba koje se odlučuju na testiranje na HIV, kao i na traženje adekvatne medicinske pomoći.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje Srbije od 1984. do kraja 2009. godine u Srbiji je registrovano 2440 osoba inficiranih HIV-om, od kojih je 1489 osoba obolelo od side, a 1042 HIV pozitivne osobe su umrle, tako da je početkom ove godine 1398 osoba živelo sa HIV-om u Srbiji. Samo u 2009. godini novootkriveno je 122 osobe inficirane HIV-om.

Tokom 2009. godine u institutima/zavodima za javno zdravlje registrovana je najviša stopa testiranih na HIV infekciju (10.008 osoba). Više od polovine dobrovoljnih savetovanja i testiranja na HIV je urađeno u Beogradu (6027 testiranih osoba tj. 60%), i to u Gradskom zavodu za javno zdravlje (2985), Zavodu za zaštitu zdravlja studenata (2360) i u Specijalnoj bolnici za bolesti zavisnosti (682), a sledi Institut za javno zdravlje Vojvodine sa 1785 testiranih osoba.

I pored činjenice da je savetovanje i testiranje besplatno i anonimno u Srbiji, ovo je još uvek mali broj. Kampanja „Ako reskiraš treba da se testiraš – Bolje da znaš!” koju Ministarstvo zdravlja sprovodi u maju i junu 2010. godine, ima za cilj podizanje svesti i edukacija javnosti o značaju savetovanja i testiranja na HIV kao prevenciji, ali i ujedno ukazivanje na važnost da se HIV otkrije na vreme.

Procenjuje se da makar još 1500 osoba ne zna da je inficirano HIV-om, jer infekcija može dugi niz godina proticati bez ikakvih znakova i simptoma, a jedini način da se otkrije je da se osoba koja je imala neki rizik testira. Naravno, da bi svako testiranje na HIV trebalo da bude dobrovoljno uz obavezno savetovanje pre i posle testiranja, a u cilju pružanja pravih i stručnih informacija potrebnih klijentu da donese odluku da li je pravi trenutak za testiranje, ali i da prepozna stvarni rizik tj. rizično ponašanje koje je praktikovao ili koje i dalje upražnjava, te da isto promeni u cilju preveniranja inficiranja HIV-om u budućnosti. Takođe, osobe inficirane HIV-om mogu blagovremeno ući u program praćenja i kontrole svoje HIV infekcije, odnosno u program lečenja koji daje odlične rezultate, kako u svetu tako i u našoj zemlji, te je danas HIV infekcija hronično stanje sa kojim se može kvalitetno i dugo živeti.

Od 1997. godine terapija za lečenje ove bolesti je dostupna i besplatna u Republici Srbiji, tj. svi troškovi lečenja idu na teret Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje za sve zdravstvene osiguranike kojima je lečenje potrebno, a od 2000. godine registruje se i značajno smanjenje broja obolelih i umrlih od side. Od 2008. godine lečenje osoba koje žive sa HIV-om je decentralizovano, odnosno moguće je u Institutu za infektivne i tropske bolesti Kliničkog centra Srbije u Beogradu, u Kliničkom centru Vojvodine u Novom Sadu, Kliničkom centru u Nišu, a od 2009. godine i u Kliničkom centru u Kragujevcu. Lečenje se sprovodi u skladu sa Nacionalnim vodičem za terapiju HIV infekcije koji je u potpunosti usklađen sa preporukama Evropskog udruženja kliničara koji se bave ovom bolešću.

Globalni fond za borbu protiv side, tuberkuloze i malarije Republici Srbiji je u prethodne dve godine odobrio dva petogodišnja projekta u ukupnom iznosu od oko 20 miliona evra za borbu protiv HIV/side. Prvi projekat sprovodi Ministarstvo zdravlja, a drugi Ministarstvo zdravlja u saradnji sa nevladinom organizacijom Omladina JAZAS-a. Projekti će trajati do 2014. godine. Aktivnosti na ovim projektima se sprovode kroz više od 50 organizacija, kako nevladinih, tako i državnih institucija, u 26 gradova u Srbiji, i to u: Subotici, Vršcu, Zrenjaninu, Novom Sadu, Somboru, Sremskoj Mitrovici, Pančevu, Beočinu, Smederevu, Beloj Crkvi, Beogradu, Šabcu, Loznici, Valjevu, Kraljevu, Kragujevcu, Čačku, Novom Pazaru, Nišu, Leskovcu, Vranju, Kruševcu, Požarevcu, Zaječaru, Boru i Užicu. Kroz projekat se finansiraju i organizacije koje se bave i okupljaju osobe koje žive sa HIV-om. Ove organizacije sprovode aktivnosti koje podrazumevaju usluge koje se na lokalnom nivou pružaju osobama koje žive s HIV-om, a u cilju unapređenja kvaliteta njihovog života. To su pored ostalih i psihosocijalna podrška i kućna nega, a takođe i edukacije o pravilnoj upotrebi terapije. Kroz projekat su 2008. i 2010. godine, sprovedena dva istraživanja i o kvalitetu života osoba koje žive s HIV-om. Rezultati ovih istraživanja daju mogućnost da se aktivnosti planiraju u skladu sa potrebama osoba koje žive sa HIV-om. Takoće, nabavlja se oprema, testovi, kondomi; adaptirano je VI odeljenje Infektivne klinike u Beogradu, a nabaljena je i oprema za odeljenja za lečenje osoba koje žive sa HIV-om, u Nišu, Kragujevcu i Novom Sadu. U toku su i druge aktivnosti, među kojima je i uvođenje softvera u ovim klinikama za unapređenje kvaliteta pružanja usluga osobama koje žive sa HIV-om u Srbiji.

Borba protiv HIV/side je primer multisektorske saradnje koja pored Ministarstva zdravlja uključuje i druga ministarstva, agencije Ujedinjenih nacija, međunarodne, nevladine i verske organizacije, zdravstvene institucije, kao i kazneno-popravne zavode i domove za decu lišenu roditeljskog staranja.